

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Милян Ж.І., Староста В.І.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта

Ужгород 2024

УДК 373-057.87(076)

*Рекомендовано до друку:
кафедрою загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
(протокол № 14 від 11.05.2024 р.)
науково-методичною комісією факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 8 від 27.06.2024 р.)*

Рецензенти :

Атрощенко Т.О. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

Милян Ж.І., Староста В.І. Методичні вказівки щодо проходження дослідницької педагогічної практики для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. 27 с.

Метою методичних вказівок щодо проходження дослідницької педагогічної практики є допомога студенту – майбутньому педагогу, вихователю вдосконалити свої практичні уміння і навички дослідницького характеру, а саме: збирати, підбирати й аналізувати практичний матеріал, необхідних майбутньому вихователю закладу дошкільної освіти при організації навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку.

Методичні вказівки рекомендовано студентам спеціальності 012 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

© Милян Ж.І., Староста В.І., 2024

© ДВНЗ «УжНУ»

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Бази практики	6
2. Індивідуальні завдання для проходження «Дослідницької педагогічної практики»	7
3. Орієнтовне календарне планування на період проведення «Дослідницької педагогічної практики»	8
4. Організація і керівництво практикою	10
5. Загальні вимоги до оформлення звітної документації, допуску до захисту практики	11
6. Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів проходження практики	13
7. Рекомендовані джерела інформації	14
Додатки	17

ВСТУП

Метою «Дослідницької педагогічної практика» є вдосконалення практичних умінь і навичок дослідницького характеру, а саме: збирати, підбирати й аналізувати практичний матеріал, необхідних майбутньому вихователю закладу дошкільної освіти (далі ЗДО) при організації навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку.

Перелік практичних умінь і навичок:

- враховувати особливості особистості та колективу при постановці завдань діагностики.
- визначати завдання дослідження і скласти план його підготовки і проведення;
- застосовувати прийоми співпраці з батьками, дітьми, психологом у процесі діагностики;
- застосовувати прийоми самоорганізації;
- регулювати, координувати процес дослідження, визначати терміни, етапи.
- спостерігати педагогічні процеси, класифікувати і узагальнювати результат первинних спостережень; фіксувати та опрацьовувати інформацію на основі різних джерел;
- вивчати документацію, результати діяльності дітей;
- створювати виховні діагностичні ситуації та використовувати ті, що виникають невимушено;
- обирати і адаптувати діагностичні методи і методики, адекватні поставленим завданням;
- викладати отриману інформацію точно, повно, логічно, об'єктивно, послідовно;
- виділяти критерії та показники об'єкта, що вивчається;
- розробляти практичні рекомендації для педагогів, батьків, дітей на основі отриманої інформації.

Відповідно до освітньої програми, проходження практики сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага, толерантність).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та

застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

У результаті проходження практики здобувачі мають досягнути таких програмних результатів навчання:

ПРН 1. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПРН 2. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПРН 5. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПРН 6. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПРН 16. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.

ПРН 18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПРН 19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПРН 20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

ПРН 21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку різної етнічної приналежності.

1. БАЗИ ПРАКТИКИ

Бази «Дослідницької педагогічної практики» визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між університетом і підприємствами всіх форм власності і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати ЗДО різних типів.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між університетом та підприємством.

Закріплення здобувачів денної форми навчання за базами практики та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету, а здобувачів заочної форми – розпорядженням декана факультету (директора інституту).

Факультет суспільних наук наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними підприємствами, що можуть стати базами практики під час проходження практики:

1. Договір про практику з Бедевлянським ЗДО
2. Договір про практику з Березівським ЗДО
3. Договір про практику з Боронявським ЗДО
4. Договір про практику з Великогеєвицьким ЗДО «Казковий палац»
5. Договір про практику з Виноградівським ЗДО №8
6. Договір про практику з Драгівським ЗДО
7. Договір про практику з Забрідським ЗДО
8. Договір про практику з Золоторівським ЗДО «Сонечко»
9. Договір про практику з Ільницьким ЗДО №1
10. Договір про практику з Калинівським ліцей
11. Договір про практику з Кушницьким ЗДО №2
12. Договір про практику з Лазівським ЗДО (ясла-садок)
13. Договір про практику з Малораковецьким ЗДО
14. Договір про практику з Міжгірським ЗДО №2
15. Договір про практику з Паменським ЗДО
16. Договір про практику з Підпалозенським ЗДО
17. Договір про практику з Ракошинським ЗДО №4
18. Договір про практику з Самбірським ЗДО №1
19. Договір про практику з Стримбівським ЗЗСО І-ІІІ ст. № 1
20. Договір про практику з Стужицьким ЗДО
21. Договір про практику з Тарасівським ЗДО
22. Договір про практику з Ужгородським ЗДО №12
23. Договір про практику з Ужгородським ЗДО №21 «Ластівочка»
24. Договір про практику з Ужгородським ЗДО №26
25. Договір про практику з Ужгородським ЗДО №36
26. Договір про практику з Усть-Чорнянським ЗДО
27. Договір про практику з Хустським ДНЗ № 8 «Ялиночка».

2. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ «ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ»

Кожен студент-практикант під час проходження практики обирає для дослідження три індивідуальні завдання із переліку. Увага! З кожної групи завдань обрати одне:

Перша група – дослідження особистості дошкільників

1. Дослідити психічний процес відчуття (підбір методик).
2. Дослідити психічний процес сприймання (підбір методик).
3. Дослідити психічний процес пам'ять (підбір методик).
4. Дослідити психічний процес уява (підбір методик).
5. Дослідити психічний процес мислення (підбір методик).
6. Дослідити психічний процес увага (підбір методик).
7. Дослідити особливості емоційної сфери дитини (підбір методик).
8. Дослідити індивідуально-психічні особливості(темперамент дитини)(підбір методик).
9. Дослідити індивідуально-психічні особливості (характер)(підбір методик).
10. Дослідити індивідуально-психічні особливості (здібності дошкільника) (підбір методик).

Друга група – розробка методичних матеріалів (рекомендації, навчальні завдання тощо) для учасників освітнього процесу

11. Розробити рекомендації вихователям щодо розвитку уваги у дітей дошкільного віку.
12. Розробити рекомендації вихователям щодо розвитку пам'яті у дітей дошкільного віку.
13. Розробити рекомендації вихователям щодо розвитку мислення у дітей дошкільного віку.
14. Розробити рекомендації вихователям щодо розвитку уяви у дітей дошкільного віку.
15. Розробити рекомендації для батьків та вихователів щодо побудови ефективного спілкування з дітьми раннього віку.
16. Розробити рекомендації для батьків та вихователів щодо побудови ефективного спілкування з дітьми молодшого дошкільного віку.
17. Розробити рекомендації для батьків та вихователів щодо побудови ефективного спілкування з дітьми середнього дошкільного віку.
18. Розробити рекомендації для батьків та вихователів щодо побудови ефективного спілкування з дітьми старшого дошкільного віку.
19. Розробити рекомендації батькам для забезпечення емоційного благополуччя дитини.
20. Підібрати методик для дослідження психологічної готовності дитини до школи і провести дослідження.
21. Підібрати 3 ігри на розвиток пізнавальних процесів у дітей раннього віку і провести дослідження.
22. Підібрати 3 ігри на розвиток пізнавальних процесів у дітей молодшого

дошкільного віку і провести дослідження.

23. Підібрати 3 ігри на розвиток пізнавальних процесів у дітей середнього дошкільного віку і провести дослідження.

24. Підібрати 3 ігри на розвиток пізнавальних процесів у дітей старшого дошкільного віку і провести дослідження.

25. Підібрати 3 завдання на розвиток пізнавальних процесів у дітей раннього віку і провести дослідження.

26. Підібрати 3 завдання на розвиток пізнавальних процесів у дітей молодшого дошкільного віку і провести дослідження.

27. Підібрати 3 завдання на розвиток пізнавальних процесів у дітей середнього дошкільного віку і провести дослідження.

28. Підібрати 3 завдання на розвиток пізнавальних процесів у дітей старшого дошкільного віку і провести дослідження.

29. Скласти алгоритм роботи дій вихователя для організації дитячих ігор.

30. Розробити рекомендації батькам щодо розвитку мислення у дітей дошкільного віку.

31. Розробити рекомендації батькам/вихователям щодо використання цифрових інструментів під час освітнього процесу.

32. Розробити алгоритм роботи дій вихователя (фіксація, систематизація тощо) щодо використання запитань, загадок та інших результатів творчої діяльності дошкільників (сторітеллінг, малюнки тощо).

Третя група – дослідження міжособистісних взаємодій учасників освітнього процесу

33. Дослідити стиль спілкування дошкільника з батьками (підбір методик).

34. Дослідити гендерні особливості спілкування дітей у групі (підбір методик).

35. Дослідити стиль керівництва закладу дошкільної освіти (підбір методик).

36. Дослідити стиль діяльності вихователя ЗДО як керівника/наставника/ментора педпрактики (зміст анкети наведено у додатку методичних вказівок, під час практики використовується онлайн самоопитування, результати вносити до звіту практики, а подальше опрацювання з використанням математичних методів педагогічного дослідження провести під час занять «Основи педагогічних досліджень»).

3. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ «ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ»

№ п/п	Вид та зміст роботи	Період виконання завдання
Підготовчий етап		
1	Настановча конференція керівника практики від університету	1 день / 1 тиждень
2	Складання індивідуального календарного плану-графіку роботи практиканта.	1-2 день / 1 тиждень
Ознайомлювальний етап		
3	Ознайомлення із ЗДО, керівником, методистом,	1 тиждень

	психологом та вихователями закладу.	
4	<p>Спостереження обов'язкове за інтерактивним стилем вихователя (взаємодія з дошкільниками; результати внести в онлайн анкету);</p> <p>Спостереження (на вибір з метою наступного виконання індивідуальних завдань) за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - роботою керівника ЗДО; - роботою методиста ЗДО; - роботою психолога у ЗДО; - роботою вихователя у першій та другій половині дня; - взаємодією ЗДО і сім'ї у вихованні дітей дошкільного віку; - одним із вихованців - взаємодією вихователя як керівника/наставника/ментора практики від ЗДО зі студентом. 	1-2 тиждень
5	Підбір методик дослідження з метою виконання індивідуальних завдань	1 тиждень
Основний етап		
6	Підбір методик, проведення досліджень, обробка результатів досліджень	2-3 тиждень
7	Скласти характеристику навчальної та ігрової діяльності дошкільника (по віковій категорії).	2-3 тиждень
8	Скласти характеристики обраних спостережень в межах виконання індивідуальних завдань. Увага! Обов'язкове спостереження «Дослідження інтерактивного стилю роботи вихователів ЗДО на основі спостережень йог взаємодії із дошкільниками» (зміст анкети наведено у додатку, під час практики використовується опитування, результати вносити до звіту практики, а подальше опрацювання з використанням математичних методів педагогічного дослідження провести під час занять «Основи педагогічних досліджень»).	2-3 тиждень
9	Підготовка та проведення заняття дослідницького спрямування за одним із змістових напрямів	2-3 тиждень
Підсумковий етап		
10	Оформлення звіту про проходження практики.	4 тиждень
11	Оформлення щоденника практиканта.	4 тиждень
12	Оформлення результатів та аналіз досліджень індивідуальних завдань.	4 тиждень
13	Захист практики студентом на підсумковій конференції.	
Загальна тривалість практики:		4 тижні

4. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Організація практичної підготовки студентів на кафедрі загальної педагогіки та педагогіки вищої школи враховує специфіку спеціальності «Дошкільна освіта», має наскрізний характер. Ефективність практики залежить від дотримання таких умов: теоретична обґрунтованість системи підготовки студентів до практики, її навчальний і виховний характер, комплексний підхід до визначення завдань, змісту, форм і методів організації та проведення практики, забезпечення наступності та системності на різних етапах її проведення. У період практики студенти виступають у ролі помічників вихователів закладів дошкільної освіти. Практика проводиться у досвідчених вихователів. Керують практикою викладачі кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи. За цей вид практики студентам виставляється оцінка.

Організація дослідницької педагогічної практики:

1. Кожен студент проходить практику у ЗДО в окремій групі.
2. Студент працює під керівництвом вихователів групи, керівника практики від закладу вищої освіти та виконує їх вказівки.
3. Студент ознайомлюється з планом і системою роботи вихователя групи.
4. Студент складає індивідуальний план проведення педагогічної практики і виконує його.
5. Студент спостерігає, аналізує та складає характеристику спостережень.
6. Студент складає характеристику навчальної та ігрової діяльності дошкільника відповідно до вікової групи в якій проходить практику.
7. Студент підбирає матеріал та проводить дослідницьке заняття за одним із обраних змістових напрямів відповідно до календарного планування педагогічної діяльності вихователя.
8. Студент веде щоденник педагогічної практики, дає його на перевірку вихователю і підпис керівнику ЗДО, керівнику практики від закладу вищої освіти.

Обов'язки суб'єктів педагогічної практики.

- I. Керівник практики від закладу вищої освіти:
  - визначає ЗДО для проведення дослідницької педагогічної практики студентів;
  - організовує і проводить настановчу конференцію з даного виду педагогічної практики;
  - організовує зустріч і знайомить студентів з керівником, методистом, психологом та вихователями ЗДО;
  - закріплює студентів за групами разом з керівництвом ЗДО;
  - проводить інструктивно-методичні наради з вихователями, які працюють із студентами;
  - допомагає студентам у підборі та підготовці методик для проведення досліджень по вибраним індивідуальним завданням;
  - здійснює контроль за веденням студентами звітної документації з дослідницької педагогічної практики та перевіряє її після закінчення практики;
  - оцінює роботу студентів під час практики, їх ставлення до роботи, ведення і оформлення ними документації з дослідницької педагогічної практики.

II. Керівник ЗДО (методист ЗДО):

- забезпечує умови для проведення дослідницької педагогічної практики в ЗДО;
- знайомить студентів із закладом, педагогічним колективом, психологом та медичною сестрою;
- розподіляє студентів по групах разом з керівником практики від закладу вищої освіти;
- знайомить студентів з роботою ЗДО;
- вносить пропозиції щодо вдосконалення підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

III. Вихователь ЗДО:

- знайомить студентів-практикантів з планом своєї роботи та вихованцями;
- разом з керівником практики від університету допомагає підібрати методики дослідження, а також їх реалізувати у групі;
- консультує студентів під час підготовки до проведення досліджень;
- бере участь в обговоренні та оцінці проведених досліджень.

IV. Студент-практикант:

- виконує правила внутрішнього розпорядку, адміністрації ЗДО і керівників практики, дотримується правил техніки безпеки;
- виконує всі види робіт, передбачені програмою дослідницької педагогічної практики;
- проводить дослідження згідно індивідуального плану, бере участь в їх обговоренні та аналізі;
- веде щоденник педагогічної практики за встановленою формою, регулярно подає його на перевірку вихователю і підпис керівнику ЗДО та керівнику практики від закладу вищої освіти;
- є ввічливим, працьовитим, дисциплінованим і організованим;
- має належний зовнішній вигляд.

5. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ, ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ ПРАКТИКИ

Загальні вимоги до оформлення звітної документації

Після завершення дослідницької педагогічної практики протягом 3 днів студент повинен здати на кафедру такі документи:

1. Щоденник практики встановленого зразку;
2. Письмовий звіт про проведену роботу;
3. Характеристику спостережень за

Обов'язкове – інтерактивним стилем вихователя (взаємодія з дошкільниками);

На вибір (можна додати в інд. завдання):

- роботою керівника закладу дошкільної освіти;
- роботою методиста закладу дошкільної освіти;
- роботою психолога у закладі дошкільної освіти;

- роботою вихователя у першій та другій половині дня;
- взаємодією ЗДО і сім'ї у вихованні дітей дошкільного віку;
- одним із вихованців
- взаємодією вихователя як керівника/наставника/ментора практики від ЗДО зі студентом (відповіді на питання онлайн анкети; текстова версія у додатку).

4. Характеристику навчальної та ігрової діяльності дошкільника відповідно до вікової групи в якій проходить практику (у довільній формі).

5. Конспект проведеного заняття дослідницького спрямування за одним із змістових напрямів (спостереження за природою на екологічній стежині/куточку природи, або проведення елементарних дослідів (<https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/maysternya-pedagoga/doslidi-ta-eksperimenti>), наприклад, властивості води, повітря, піску, або дослідницьке порівняння за картинками об'єктів (за розмірами більший – менший, за формою, за кольором тощо). Дане заняття узгоджується і проводиться спільно із вихователем і за його календарним планом педагогічної діяльності (структура конспекту заняття подано у додатку В).

6. Підібрані методики для досліджень вибраних трьох індивідуальних завдань (у довільній формі).

7. Результати та аналіз досліджень (у довільній формі).

8. Додатки (фото проведеної роботи на практиці, роздаткові матеріали тощо) (у довільній формі).

Порядок допуску звітних документів до захисту практики

Керівник практики від кафедри перевіряє щоденник, звіт студента та інші документи протягом усього періоду проходження практики студентами. У випадку виявлення незначних недоліків, допомагає виправляти їх. Студент не допускається до захисту практики у випадку, якщо він не виконав вимоги дослідницької педагогічної практики та/або не здав на кафедру протягом 3 днів після завершення педагогічної практики такі документи:

1. Щоденник практики встановленого зразку;
2. Письмовий звіт про проведеної роботу, що включає:
  - загальна характеристика ЗДО;
  - дослідження інтерактивного стилю вихователів ЗДО на основі спостережень;
  - характеристика навчальної та ігрової діяльності дошкільника відповідно до вікової групи в якій проходить практику;
  - конспект проведеного дослідницького заняття за одним із обраних змістових напрямів відповідно до календарного планування педагогічної діяльності вихователя;
  - виконання трьох індивідуальних завдань (методика, проведення, результати та аналіз досліджень)

Увага! Додатки додаються до звіту (фото проведеної роботи на практиці, роздаткові матеріали тощо) (у довільній формі).

6. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Диференційований залік з практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводиться в оцінку за схемою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Для визначення рівня оволодіння здобувачами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів A	Здобувач вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
82-89 балів B	Здобувач володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчально-виробничої практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності

74-81 балів С	Здобувач володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях
64-73 балів D 60-63 балів E	Здобувач володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержання знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
35-59 балів FX	Здобувач володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0-34 балів F	Здобувач не володіє навчально-практичним матеріалом

Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів:

№п/п	Вид роботи	Бали
1	Щоденник практики	5
2	Звіт про виконану роботу	20
3	Дослідження інтерактивного стилю проведення занять вихователями ЗДО (на основі спостережень)	10
4	Характеристика навчальної та ігрової діяльності дошкільника відповідно до вікової групи, в якій проходить практику.	10
5	Конспект проведеного заняття дослідницького спрямування за одним із змістових напрямів.	10
6	Виконання трьох індивідуальних завдань (методика, проведення, результати та аналіз досліджень).	30
7	Захист практики на підсумковій конференції.	15
Усього:		100

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

- Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovooho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 15.06.2024).
- Гра дошкільника: теорія і практика. Дайджест 5 / Упор. Г.І. Григоренко. Запоріжжя ТОВ «ЛПКС», 2007. 196 с.
- Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк. Мін. осв. і науки України ; Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
- Дуткевич Т. Загальна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019.
- Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 424 с.
- Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.

7. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 392 с.
8. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.06.2023).
9. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 15.06.2024).
10. Закон України «Про охорону дитинства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 15.06.2024).
11. Засекіна Л.В. Основи психології. К.: Медицина, 2018.
12. Каньоса Н.Г. Теорія та методика співпраці дитячих навчальних закладів з родинами : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2015. 116 с.
13. Кудикіна Н.В. Теорія ігрової діяльності: монографія К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 236 с.
14. Олійник М.І., Журат Ю.В., Фесун Г.С. Розвиток та діагностика пізнавальних процесів дошкільника: навчально-методичний посібник. Чернівці: Родовід, 2019. 176 с.
15. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку / 2-ге вид., зі зм. та доп. / авт.-упор. А. П. Бурова. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 296 с.
16. Павелків Р. В. Гра як провідна діяльність дітей дошкільного віку / Дитяча психологія : навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. Київ: Академвидав, 2017. 373 с.
17. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : підручник 4-те видання, перероблене. ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
18. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля / О.І. Білан, за заг. ред. О.В. Низковської. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoskillja_2017.pdf (дата звернення: 15.06.2024).
19. Сергеєнкова О., Столяренко О. Загальна психологія. К: Центр навчальної літератури, 2019.
20. Слюсарєвський М. Психологія. Львівська політехніка, 2019.
21. Федорова М.А. Теорія та методика ігрової діяльності дітей дошкільного віку: навч. посібник. Житомир, ФОП Левковець, 2018. 149 с.

Допоміжна література

1. Гармаш, І. Терапія казками. Київ : ВГ "Шкільний світ", 2018. 112 с.
2. Іванова В.В. Психологія дитяча: навчально-методичний посібник для самостійної роботи. Мукачево: МДУ, 2019. 104 с.
3. Іванова, В. В. Дитяча психологія у схемах і таблицях : навч. - метод. посібник. Мукачево : МДУ, 2013. 207 с.
4. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік / Піроженко Т.О. та ін. Київ : Генеза, 2016. 88 с. (Серія «Настільна книжка вихователя»).
5. Колобич О. П. Загальна психологія: навчально-методичний посібник. Львів : Растр-7, 2019. 172 с.

6. Костик Л.Б. Вікова психологія (курс лекцій для студентів зі спеціальності «Дошкільна освіта») : навч. посібник. Чернівці, 2018. 116 с.
7. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: навчально-методичний посібник / За ред. Г. С. Тарасенко. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 320 с.
8. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посібник, 2-ге видання, виправлене. Київ : Академвидав, 2015. 400 с.
9. Павелків, Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посібник для студ. ВНЗ. Київ : ЦУЛ, 2013. 296 с.
10. Поряд і разом: соціалізуємо старшого дошкільника : навчально-методичний посібник / за заг. ред. Н. Гавриш. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 252 с.
11. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2020. 418 с.
12. Райчук, Л. Дитячі страхи. Діагностика та корекція. Київ : Редакція загальнопедагогічних газет, 2014. 120 с.
13. Савченко, Ю. Дорослим про дошкільнят: психологія статі. Київ : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. 120 с.
14. Яценко Т.В. Дитяча психологія з психологією дитячої творчості. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів. Кременчук : ПП «Бітарт», 2020. 42 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронний репозитарій ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-it/dspace>. (дата звернення: 15.06.2024).
2. Інститут модернізації змісту освіти. URL: <https://lib.imzo.gov.ua> (дата звернення: 15.06.2024).
3. Наукова бібліотека ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>. (дата звернення: 15.06.2024).
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 15.06.2024).
5. Сайт електронного навчання ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/> (дата звернення: 15.06.2024).
6. Українська педагогіка. URL: <http://ukped.com> (дата звернення: 15.06.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

з дослідницької педагогічної практики
здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
денної / заочної форми навчання

.....
прізвище, ім'я, по батькові здобувача

Термін практики .....

Керівник практики: викл. Милян Ж.І.

Ужгород 202__

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

ЗВІТ

**про виконання програми дослідницької педагогічної практики
здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
денної / заочної форми навчання**

.....
прізвище, ім'я, по батькові здобувача

База практики: _____

Термін практики: _____

Ужгород 202__

**Зміст звіту студента-практиканта
(орієнтовна схема та розподіл сторінок)**

Коротка характеристика видів робіт	Сторінки
1. Загальна характеристика бази ЗДО	
2. Характеристика на основі спостережень	
2.1. Характеристика інтерактивного стилю вихователів ЗДО	
2.2. Характеристика навчальної та ігрової діяльності дошкільника	
2.3. Характеристика проведеного заняття дослідницького спрямування	
3. Індивідуальні завдання	
3.1. Дослідження індивідуально-психологічних властивостей темпераменту	
3.2. Рекомендації батькам/вихователям щодо використання цифрових інструментів під час освітнього процесу	
3.3. Дослідження стилю діяльності вихователя ЗДО як керівника/наставника/ментора педпрактики	
Загальні висновки щодо проходження практики	

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

КОНСПЕКТ

назва режимного моменту

проведеного в _____

назва бази практики

з вихованцями _____

назва вікової групи

на тему: «_____»

Ужгород 202__

Структура заняття у ЗДО для дітей дошкільного віку

1. Вид заняття за змістом навчання (- з ознайомлення з навколишнім середовищем; - з розвитку мовленнєвого спілкування; - з формування елементарних математичних уявлень; - з образотворчої діяльності; - з фізичної культури; - музичні).

2. Тема заняття (наприклад: «Знайомство з умовною міркою», «Допоможемо зайчику», «Весна-красна прийшла до нас» тощо).

3. Завдання заняття (навчальні, розвивальні, виховні).

4. Матеріал і обладнання.

5. Хід заняття:

5.1. Організаційний момент.

(З метою пробудження інтересу дітей до змісту заняття, постановки мети. Наприклад, з допомогою художнього слова: загадки, віршованої форми, сторітеллінгу (коротка оповідка вихователя з метою мотивації дітей до сприймання інформації); сюрпризного моменту, ігрового моменту, вступної бесіди тощо; приклад постановка мети: допомогти казковому персонажу виконати певні завдання (перешкоди), щоб повернутися йому в свою казку). Чітка мотивація всіх видів діяльності.

5.2 Основна частина заняття.

Вихователь послідовно формулює дітям навчальні завдання, організовує їхню самостійну, активну, пізнавальну та практичну діяльність, спрямовану на вирішення завдань; пояснює шляхи досягнення мети з допомогою методів і прийомів навчання, спрямованих на закріплення, узагальнення та систематизацію матеріалу навколо теми заняття (проблемні ситуації, творчі запитання і завдання, інтерактивні методи: діалог, полілог, коректурна таблиця, інтелектуальна карта, робота в парах, мозкова атака тощо; дослідно-пошукова діяльність, ігрові методи та прийоми заохочення та підтримки дітей: дидактична гра, розвивальна гра, казки з логічними завданнями тощо.

5.3 Підведення підсумків.

Метою його є аналіз діяльності дітей, їх участі у занятті, самоаналіз дітей, з'ясування шляхів використання здобутих знань у діяльності після заняття, окреслення можливостей пізнавальної діяльності на наступних заняттях (наприклад, з допомогою заключної бесіди, асоціативної карти як засобу освітнього аудиту, бліц-опитування, інтерактивних методів навчання «мікрофон», полілог тощо, тобто «Чи допомогли діти казковому персонажу повернутися до своєї казки»). Створення ситуації успіху. Залучення до самооцінки.

Головні акценти будь-якого заняття:

Реалізація особистісно зорієнтованого принципу навчання; здійснення індивідуального та диференційованого підходу до кожного малюка; дотримання тривалості заняття; емоційна забарвленість заняття; зміна видів діяльності (статичних і динамічних). Доцільність розташування дітей та розвивального матеріалу; досягнення мети заняття.

**«Дослідження інтерактивного стилю вихователя ЗДО під час педпрактики»
(упорядник проф. В. Староста)**

(Джерело: Т. Wubbels, J. Levy, 1993; P. Gavora, J. Mares, 2002; упорядкування проф. В. Староста)

Інструкція для студентів: Шановні студенти(ки), дане опитування спрямоване на фіксацію спостережень під час навчальних занять за інтерактивним стилем вихователя ЗДО під час педпрактики.

Увага! На кожне питання така шкала оцінювання:

0(Ніколи); 1 (Дуже рідко), 2 (50/50; Наполовину; іноді); 3 (Дуже часто), 4(Завжди).

Наприклад,

якщо вважаєте, що вихователь ЗДО завжди **«Навчає дітей з ентузіазмом»**, зазначте «4»,

якщо вважаєте, що вихователь ЗДО **ніколи не «Навчає дітей з ентузіазмом»**, зазначте «0». Залежно від того, як часто він навчає дітей з ентузіазмом, зазначте 1, 2 або 3.

Початок кожного питання "Педагог (вихователь) (далі див. продовження кожного рядка)

№ ³	«Педагог (вихователь) .....» (далі див. продовження) кожного рядка)	0-4
1	1. Навчає дітей з ентузіазмом	
16	2. Зрозуміло пояснює, навчає дітей, дає багато знань	
42	3. Довіряє дітям	
58	4. Утримує і спрямовує увагу дітей, чітко організовує їх діяльність	
64	5. Виконує свої обіцянки	
31	6. Ставлення до дітей партнерське/доброзичливе/тактовне, виявляє до них інтерес	
33	7. Має довіру в дітей	
36	8. Має почуття гумору, вміє пожартувати	
57	9. Створює у групі комфортну атмосферу	
61	10. Якщо діти щось не розуміють, то допомагає, пояснює ще раз	
2	11. Якщо діти мають думки, погляди відмінні від педагога, то можуть про це дискутувати, спільно шукають способи вирішення проблем	
4	12. Має терпіння	
8	13. Якщо діти хочуть щось розповісти, намагається уважно їх вислухати і почути	
12	14. Довіряє дітям, розуміє їх	
17	15. З розумінням ставиться до помилок дітей та інших можливих недоліків	
9	16. Діти можуть впливати на остаточне рішення педагога, поважає їх пропозиції	
21	17. Дає дітям можливість спільно вирішувати питання, що	

	стосуються дитячого колективу групи	
25	18. Діти можуть спільно з педагогом обговорювати різні проблеми, питання та приймати рішення	
49	19. Приймає вибачення, якщо діти вибачаються і наводять причини свого вчинку	
59	20. Ставлення до дітей із розумінням у різних ситуаціях	
11	21. Має розгубленість, коли діти займаються сторонніми справами	
18	22. Виглядає так, ніби НЕ знає, що робити під час різних ситуацій	
20	23. Діє невпевнено/нерішуче	
39	24. Має сором'язливий вигляд, виправдовується	
47	25. Не втручається і уникає різних ситуацій, тримається осторонь	
26	26. Думає, що діти обманюють, говорять неправду	
27	27. Вважає, що діти мало знають	
37	28. Виявляє невдоволення	
50	29. Має безпорадний/безпомічний вигляд	
55	30. Ставлення до дітей з недовірою, підозрою	
13	31. Легко засмучується	
15	32. Критикує, висловлює різкі зауваження, «колючі» репліки	
28	33. Якщо гнівається, то втрачає самоконтроль	
51	34. Сердиться з різних причин	
52	35. Поводиться зверхньо, гордовито	
23	36. Характерна суворість, наполягає на дотриманні правил і норм	
30	37. Має дуже високі вимоги до дітей	
32	38. За недоброякісне, помилкове виконання завдань критикує, наказує	
60	39. Дуже вимогливо оцінює результати навчання дітей	
63	40. Діти переживають, комплексують під час занять	
	41. Взагалі діяльністю педагога я задоволений(на)	

Опрацювання результатів анкетування (під час практичних занять). Обчисліть середнє арифметичне значення кожного респондента, який оцінив свого педагога для кожного сектору (сума точок, розділених на кількість записів для цього сектору). Потім обчисліть середнє арифметичне для сектору для всіх респондентів, які оцінили педагога (сума середніх арифметичних респондентів у секторі, поділена на кількість респондентів). Результат повинен бути між 0 і 4. Дотримуйтесь цієї процедури для кожного сектору

Приклади та моделі інтерактивної поведінки вихователя

№	Приклад інтерактивної поведінки вихователя	Модель інтерактивної поведінки вихователя	Пункти
1	Педагог може організувати дітей на занятті і добре навчити	Педагог-організатор дітей	1, 16, 42, 58, 64
2	Якщо діти дещо не розуміють, педагог допомагає їм	Помічник дітей	31, 33, 36, 57, 61
3	Педагог аналізує і розуміє проблеми та недоліки дітей	Аналітик, розуміє дітей	2, 4, 8, 12, 17

4	Педагог дає дітям можливість висловлюватись, обговорювати різні справи	Навчає відповідальності (фасилітатор, комунікатор)	9, 21, 25, 49, 59
5	Педагог вагається (є нерішучий)	Нерішучий	11, 18, 20, 39, 47
6	Щоб не робили діти, педагогу це не подобається	Незадоволений	26, 27, 37, 50, 55
7	Педагог прискіпливий, висловлює «колючі» репліки, зауваження	Прискіпливий	13, 15, 28, 51, 52
8	Педагог вимагає від дітей максимальної слухняності, дисципліни, зосередженості під час занять	Суворий	23, 30, 32, 60, 63

Анкета «Мій керівник/наставник/ментор під час педагогічної практики»
(Джерело: Pekkanli, 2011; упорядкування проф. В. Староста)

Інструкція для студентів: Шановні студенти(ки), під час педагогічної практики з Вами працював Ваш керівник-наставник/ментор у садочку, надавав Вам поради, відгуки, оцінював Вашу практику тощо. Будь ласка, спробуйте наразі самі провести оцінювання Вашого ментора під час Вашої практики. Ваші відповіді важливі для створення комфортних умов під час педагогічної практики. *Відповідь за 5-бальною шкалою: від 1 (категорично НЕ погоджуюсь), 2 (скоріше НЕ погоджуюсь), 3 (наполовину), 4 (скоріше погоджуюсь), до 5 (цілком погоджуюсь)*

1.	Мій керівник/наставник/ментор з повагою та толерантністю ставиться до індивідуальних особливостей майбутніх вихователів (ставиться толерантно до мого бачення проведення занять)
2.	Якщо я маю інший погляд на вирішення навчальних/виховних проблем, мій керівник/наставник/ментор НЕ уникає обговорення різних думок
3.	Мій керівник/наставник/ментор завжди стежить за досягненням консенсусу зі мною (з моєю ідеєю проведення занять)
4.	Мій керівник/наставник/ментор відкритий до моїх особистих почуттів і думок щодо ситуацій, які виникають під час освітнього процесу
5.	Мій керівник/наставник/ментор довіряє мені, підтримує мене та виявляє щирий інтерес до мого розвитку
6.	Мій керівник/наставник/ментор стежить, чи я його добре розумію
7.	Тон голосу (мова) мого керівника/наставника/ментора викликає у мене відчуття неповноцінності
8.	Мій керівник/наставник/ментор оцінює ефективність виконання мною завдань і обов'язків
9.	Мій керівник/наставник/ментор допомагає мені розвивати особистісні навички планування
10.	Під час відгуку/зворотного зв'язку про мою діяльність мій керівник/наставник/ментор спочатку мене хвалить (починає з позитивної оцінки)
11.	Мій керівник/наставник/ментор підтримує мене у використанні різних засобів навчання та матеріалів
12.	Перш, ніж дати відгук, мій керівник/наставник/ментор, як правило, спочатку пропонує мені здійснити самооцінювання
13.	Під час відгуку/зворотного зв'язку керівник/наставник/ментор, зазвичай зосереджується на критиці моєї діяльності під час практики
14.	Коли виникає конфлікт чи інші проблемні ситуації між дітьми і мною, мій керівник/наставник/ментор допомагає їх вирішувати
15.	Мій керівник/наставник/ментор під час відгуку/зворотного зв'язку зосереджується і охоплює всі необхідні питання моєї практики
16.	Мій керівник/наставник/ментор звертає увагу, що я можу покращити під час педагогічної практики

17.	Мій керівник/наставник/ментор розвиває мої відомості про освітні ресурси (стратегії, методи тощо), які можна використовувати в діяльності з дітьми
18.	Мій керівник/наставник/ментор під час відгуку/зворотного зв'язку надає конкретний коментар (які мої успіхи, або де я маю менше успіхів тощо)
19.	Мій керівник/наставник/ментор під час відгуку/зворотного зв'язку звертається до мене переважно із загальними (неконкретними) фразами/зауваженнями
20.	Під час відгуку мого керівника/наставника/ментора, я звинувачую себе (критикую себе) за результати моєї педагогічної практики
21.	Взагалі я задоволений/задоволена діяльністю мого керівника/наставника/ментора під час моєї педагогічної практики
22.	Взагалі і задоволений/задоволена своїм особистісним та професійним розвитком під час моєї педагогічної практики
23.	Взагалі і задоволений/задоволена умовами у закладі освіти під час моєї педагогічної практики (психологічна комфортність, матеріально-технічна забезпеченість, ставлення до мене учасників освітнього процесу тощо)

Навчально-методичне видання

Милян Ж.І., Староста В.І

Методичні вказівки щодо проходження дослідницької педагогічної практики

В авторській редакції

Підписано до друку 30.06.2024. Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,9. Наклад 50 прим. Віддруковано на різнографі.

---

*Видавництво УжНУ «Говерла» 88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців виготівників, і
розповсюджувачів видавничої продукції Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року*